

# A romákkal való együttműködés: a helyi közösségek részvétele és szerepvállalásuk támogatása

## Összefoglaló



*Az Európai Unió Alapjogi Chartája meghatározza azokat a jogokat, amelyek különösen fontosak a roma származású személyek számára. A legfontosabb a megkülönböztetésmentességhez való jog (21. cikk)*

Annak ellenére, hogy nemzeti, európai és nemzetközi szinten számos erőfeszítést tettek a romák Európai Unión (EU) belüli társadalmi és gazdasági integrációjának javítása érdekében, sokan még mindig mélyszegénységgel, mély társadalmi kirekesztéssel és diszkriminációval szembesülnek. Ez gyakran a minőségi oktatáshoz, a munkához és a szolgáltatásokhoz való korlátozott hozzáférést, alacsony jövedelmi szinteket, rossz lakhatási körülményeket, rossz egészségi állapotot és alacsonyabb várható élettartamot jelent. Ezek a problémák gyakran leküzdhetetlen akadályokat gördítenek az Európai Unió Alapjogi Chartájában garantált alapvető jogaik gyakorlása elé.

Az elmúlt években az EU egyre nagyobb erőfeszítéseket tett a romák társadalmi beilleszkedésének javítása érdekében, valamint a hátrányos megkülönböztetés és a cigányellenesség elleni küzdelem terén. 2011 áprilisa fontos fordulópontot jelentett: az Európai Bizottság – azzal a céllal, hogy kézzelfoghatóbb változást érjen el – bevezette a nemzeti romaintegrációs stratégiák 2020-ig szóló uniós keretrendszerét.<sup>1</sup> Ebben felszólítja a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki konkrét nemzeti

romaintegrációs stratégiákat vagy integrált szakpolitikai intézkedéseket a romák oktatási, foglalkoztatási, lakhatási és egészségügyi integrációjának javítása érdekében. A Tanács 2013 decemberében ajánlást adott ki a romák társadalmi beilleszkedését célzó hatékony tagállami intézkedésekről, amely arra szólítja fel a tagállamokat, hogy támogassák „a romák aktív polgári szerepvállalását a társadalomban való gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális részvételük előmozdításával.”<sup>2</sup> A Bizottság évente értékeli az ajánlás végrehajtásának előrehaladását.<sup>3</sup>

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége 2010-ben és 2011-ben részt vett az Európai Bizottság roma munkacsoportjának tevékenységében, és felmérésalapú statisztikai adatokkal szolgált<sup>4</sup> a romák helyzetéről. Ezek az adatok azonban nem adnak magyarázatot arra, hogy a romák társadalmi befogadására irányuló uniós beruházások miért nem hozták meg a várt eredményeket. Az ügynökség ezért kidolgozott egy többéves kutatási projektet, amelynek célja, hogy azonosítsa és megértse a romák társadalmi befogadására irányuló sikeres beruházásokat hátráltató és elősegítő tényezők működését. A „Local Engagement for Roma Inclusion” elnevezésű projektet 11 uniós tagállam 21 településén valósították meg, megvizsgálva, hogy a romák társadalmi

<sup>1</sup> Európai Bizottság (2011), *A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig*, COM (2011) 173 végleges, Brüsszel, 2011. április 5.

<sup>2</sup> Az Európai Unió Tanácsa (2013), A Tanács 378/1 ajánlása (2013. december 9.) a romák integrációját célzó hatékony tagállami intézkedésekről, HL 2013 C 378., 378/6 o.

<sup>3</sup> További részletekért tekintse meg a Bizottság weboldalát a következőkről: Roma integration in EU countries.

<sup>4</sup> FRA (2009), *EU-MIDIS – Középpontban az adatok: A romák*, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg (Kiadóhivatal).

befogadásáról szóló közös uniós alapelvek közül a 10. alapelvet – amely a romák aktív részvételéről szól – hogyan tartják tiszteletben és hajtják végre a gyakorlatban.<sup>5</sup> A kutatásra azért is szükség van, mert a nemzeti és európai szintű szakpolitikai keretekre – többek között a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerére, a faji egyenlőségről szóló irányelvre és az uniós megkülönböztetésellenes jogszabályokra – reflektáló intézkedések végrehajtásának fejlesztése és nyomon követése érdekében elengedhetetlen a helyi szintű integrációs erőfeszítések mozgatórugóinak és hátráltató tényezőinek mélyebb megértése.

Ez a projekt elősegíti a romák helyi szintű bevonását, javítja a helyi közigazgatással és a civil társadalommal egyenlőbb partnerként való részvételi képességüket. Módszertana magában foglalja az olyan különböző területeken alkalmazott kisebb léptékű intézkedések tervezését, végrehajtását és nyomon követését, mint az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügyi ellátás, a lakhatás, a kultúra stb. Ezek az intézkedések a kutatás szempontjából nélkülözhetetlenek voltak az adatok és információk előállításához. Az érintett roma közösségek szempontjából elsősorban ezek a beavatkozások voltak a projekt fontos eredményei, mivel a közösségek maguk határozhatták meg a prioritásokat, és a terepmunkát végző szakértők és a helyi önkormányzatok támogatásával hajthatták végre az intézkedéseket. A projekt tevékenységeinek fejlesztése is hozzájárult ahhoz, hogy rávilágítsanak a romák, szintók és más roma és vándorló csoportok mindennapi kihívásaira, és ezáltal felhívják a figyelmet hátrányos megkülönböztetésükre és a cigányellenességre. A kutatás közvetlen hozadéka volt a helyi önkormányzatok és a roma közösségek közötti együttműködési és szerepvállalási formák támogatása számos olyan esetben, ahol ezen interakciók korábban nem számítottak bevett gyakorlatnak. Az emberek megtanulták kifejezni szükségleteiket, és megtanultak egymással együttműködve közös megoldásokat találni a helyi szintű integrációs kihívásokra. Ebben az értelemben a helyi önkormányzatok, a romák és más lakosok közötti együttműködés megvalósítása érdekében végzett kutatás során szerzett próba-tapasztalatok és hibatapasztalatok is értékesek, ugyanis rávilágítanak a helyi szintű integrációs erőfeszítések összetettségére és nehézségeire.

5 Az Európai Unió Tanácsa, A Tanács következtetései a romák integrációjáról. A Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács 2947. ülése, Luxembourg, 2009. június 8., [A romák társadalmi befogadásának közös alapelvei – a romák társadalmi befogadásának integrált európai platformjának 1. ülésén is tárgyaltak szerint](#), 2009. április.

A megszerzett adatok segítségével az EU és a tagállamok is javíthatnak szakpolitikai válaszléteikben, ideértve a finanszírozási eszközök kialakítását is, annak érdekében, hogy elősegítsék a romák érdemi részvételét a társadalmi befogadásuk javítását célzó intézkedésekben.

A kutatás fő célkitűzései a következők voltak:

- a romák társadalmi befogadását célzó sikeres és sikertelen helyi intézkedések, valamint az ezek mögött rejlő okok azonosítása és megértése;
- adatok generálása a helyi szintű romaintegrációs erőfeszítések teljes folyamatáról, beleértve azt, hogy az egyes közösségek és a helyi önkormányzatok hogyan határozzák meg a prioritásokat, hogyan jutnak konszenzusra a helyi érdekeltek, hogyan vesznek részt ebben és milyen szerepet töltenek be ebben az emberek;
- a közösségek részvételének elősegítése a beilleszkedésre irányuló erőfeszítésekben, és a különböző részvételi formák megvalósítási módjainak feltárása;
- annak megállapítása, hogy a közösség tagjainak fokozottabb részvétele a helyi szintű erőfeszítésekben jobb integrációs eredményekhez és/vagy jobban előkészített helyi szintű kezdeményezésekhez vezethet-e.

A fő jelentés a romák helyi szintű integrációjának megértéséről és vizsgálatáról szól. Azonosítja a romák társadalmi befogadását célzó helyi szintű erőfeszítések fő mozgatórugóit és korlátait – más-képpen megfogalmazva segít megérteni, hogy mi működik a romák integrációja szempontjából, mi nem működik, és melyek az emögött rejlő okok. A kutatást a romák integrációjával összefüggésben dolgozták ki, de logikája és módszertana a roma közösségeket érintő kérdéseken túl is releváns.



A helyi szintű fellépések és stratégiák fejlesztésére irányuló, részvételen alapuló megközelítések alkalmasak arra, hogy javítsák a kiszolgáltatott helyzetben lévő egyéb csoportokkal – például a fogyatékkal élő személyekkel, a gyermekekkel, a hajléktalanokkal, a bevándorlókkal és a menekültekkel, valamint a z általános lakossággal – foglalkozó szakpolitikákat és projekteket. Ezek a gyakorlatok segíthetik a polgárokat jogaik érvényesítésében és saját helyi körülményeik javításában.

Ez az összefoglaló jelentés a terepmunka főbb megállapításait és az Alapjogi Ügynökség ezekből levezetett véleményeit mutatja be. *„A romákkal való együttműködés: a helyi közösségek részvétele és szerepvállalásuk támogatása”* című fő jelentés ismerteti a terepmunka részletes eredményeit. Emellett a tizenegy résztvevő uniós tagállamból huszonegy települési tanulmány, valamint videók és egyéb anyagok kísérik a jelentést, amelyek a projekt weboldalán érhetők el.<sup>6</sup>

---

6 Lásd: FRA (2018), *A romákkal való együttműködés: a helyi közösségek részvétele és szerepvállalásuk támogatása*, Luxembourg, Kiadóhivatal. A [projekt weboldala](#) az FRA honlapján érhető el.

## Fontosabb megállapítások és a FRA véleményei

A kutatás nagy mennyiségű ismeretanyagot tár az olvasó elé a társadalmi befogadás és a romák integrációjának gyakorlati vetületeiről. Ahogy arra az egyes településekről szóló tanulmányok közül sok rávilágít, igenis lehetséges épkezláb és kézzelfogható változásokat elérni, a helyi közösségeket szerepvállalásra készíteni, és elérhető az is, hogy a helyi önkormányzatok felelősségteljesebben és eredményesebben munkálkodjanak a helyben élő polgárok jogainak védelme és előmozdítása érdekében. A kutatás továbbá azt mutatja, hogy a társadalmi befogadási folyamatoknak fontos eszközei lehetnek az érintettek részvételére épülő olyan folyamatok, amelyek lehetővé teszik a helyi lakosok számára, hogy részt vegyenek a döntéshozatali folyamatokban. A társadalmi befogadás és a kirekesztés összetettségének megértése segíthet az egyéb meglévő adatok kontextusba helyezésében, és első lépésként szolgálhat a tényleges, gyakorlati problémák megoldása felé.

### A romák érdemi részvételének előmozdítása az őket érintő tevékenységekben

„A romák társadalmi befogadásának 10 közös alapelve” közül a részvétel az egyik, amelyet az Európai Unió meghatározott. A romák részvétele a helyi szintű projektek, stratégiák és társadalmi befogadási erőfeszítések megtervezésében kulcsfontosságú ezek sikeres végrehajtásához. A részvételi módok mélység és intenzitás tekintetében is különbözhetnek. Az állami hatóságok például szervezett találkozókra való részvételre kérhetik a lakosokat; esetlegesen a döntéshozatali folyamatokban való részvételre is buzdíthatják az embereket, avagy felkérhetik őket az intézkedések végrehajtásához való hozzájárulásra is. A kutatás arra is rámutatott, hogy nehéz kialakítani egy olyan teret, ahol az emberek konstruktív módon dolgozhatnak együtt, valamint megtanulhatják, hogyan kössenek kompromisszumokat és találjanak közös megoldásokat. Ezért ennek megkönnyítéséhez tapasztalatra és tudásra van szükség.

A helyi lakosság kezdeményezések iránti érdeklődésének felkeltése, és az azokba való bevonása olykor igazi kihívást jelent. Szeretnék megtudni, hogy a tervezett intézkedések miként szolgálhatják legégetőbb igényeiket, emellett pedig

a projektekben való részvétel esetenként lényegtelennek tűnhet a mindennapi problémáik tükrében. Az olyan konkrét célokról való megegyezés és konkrét eredmények elérése, amelyek, még ha csekély, de kézzelfogható előnyökkel járnak az emberek számára, biztos módja a projektekben és egyéb integrációs tevékenységekben való részvétel biztosításának. Az olyan alapvető igények, mint a megfelelő lakhatás, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz, oktatáshoz vagy foglalkoztatáshoz való hozzáférés kielégítése fontos szerepet játszhat az elvontabb közösségfejlesztési intézkedések foganatosítása előtt. A kutatás szerint a helyi lakosság bevonásának fenntartása érdekében elengedhetetlen a roma közösségekkel és a helyi önkormányzatokkal való bizalmi viszony kiépítése, a „rituális” részvételi minták felszámolása, a konfliktusok vagy a fokozódó feszültségek csillapítása, valamint annak a felismerése, hogy a részvétel nem kikényszeríthető.



Lille – az AFEJ szociális munkásai önkifejezési csoporttalálkozón vesznek részt roma családok otthonainál. Az önkifejezési csoportok lehetővé tették a romák számára, hogy hangot adjanak aggodalmaiknak, szükségleteiknek és ötleteiknek (© FRA)

Ez azért fontos, mert sok település és helyi közösség csalódott amiatt, hogy hosszú évek alatt is csak korlátozott vagy épp semmilyen előrelépés sem történt a romák társadalmi befogadásának tekintetében. Csupán kevés település esetében van meg a hajlandóság és a pénzügyi háttér ahhoz, hogy jelentős összegeket fordítson a változásokra, továbbá a közösségek sem mindig eléggé motiváltak a tevékeny részvételhez. A kutatás azt mutatja, hogy a sikeres múltbeli projektekre és az egyes helyi önkormányzatok romaintegrációra irányuló

hajlandóságára és nyitottságára való összpontosítás szükséges előfeltétele az új tevékenységek megtervezésének és a helyi szereplők tényleges bevonásának. A kutatás arra is rávilágított, hogy a helyi sajátosságokat és az érintettek adott szükségleteit szem előtt tartó megvalósítási módszerek kifejlesztése és alkalmazása sikerebb projekteket eredményezhet. A roma nők sajátos szükségleteinek kielégítése – és ezáltal valódi szerep biztosítása számukra a projektekben – különösen fontos. Más szóval egyszerűen nincs univerzális megoldás a romák társadalmi befogadására.

A helyi közösség sok tagját soha nem kérdezték meg, hogy mire van szükségük, és sokan már megszokták, hogy csupán passzív befogadói a társadalmi integrációt célzó projekteknek vagy programoknak, illetve a közösségen kívüli szereplők által kidolgozott és végrehajtott kezdeményezések kedvezményezettjei. A többség értelmezése szerint a részvétel a megbeszéléseken, képzéseken vagy munkaértekezleteken való megjelenést vagy az olyan intézkedések időszakos megbízásban történő végrehajtását jelenti, amelyeket nem ők maguk alakítottak ki. Mivel szegényesek a hasznos részvételi formákkal kapcsolatos tapasztalataik, a közösség tagjainak támogatásra van szüksége, és segíteni kell őket abban, hogy képesek legyenek az aktív szerepvállaláshoz való joguk érvényesítésében a velük kapcsolatos projektek során, valamint hogy feljogosítva érezzék magukat arra, hogy kifejezhessék igényeiket. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti vagy helyi hatóságoknak olyan szakértőket is be kell vonniuk, akik hatékonyan tudnak kommunikálni a helyi közösségekkel.

#### A FRA 1. sz. véleménye

*A tagállamoknak és különösen a helyi önkormányzatoknak meg kell teremteniük azokat a feltételeket, amelyek elősegítik a romák érdemi részvételét a helyi integrációs erőfeszítésekben. A helyi önkormányzatoknak és a társadalmi befogadást célzó projekteket vagy intézkedéseket végrehajtó szereplőknek egyértelműen be kell mutatniuk a társadalmi befogadást célzó intézkedések céljait, konkrét eredményeit, valamint peremfeltételeit a helyi lakosok motiválása és elkötelezettségük fenntartása érdekében. Különleges erőfeszítéseket kell tenniük annak biztosítása érdekében is, hogy a részvétel ne váljon egy felületes, jelképes gyakorlattá. Ez azt jelenti, hogy be kell vonni a helyi közösségeket, és támogatni kell a döntéshozatalban való részvételüket azért, hogy képviselhessék a helyi integrációs stratégiákkal, cselekvési tervekkel és projektekkel kapcsolatos álláspontjukat.*

Mindezek alapján a legfőbb tanulság az, hogy a részvételnek hasznosnak kell lennie. Ezért fontos, hogy olyan kérdéseket vizsgáljunk, amelyek összhangban vannak az érintettek igényeivel, valamint hogy valódi szerepet biztosítsunk nekik a társadalmi befogadási stratégiákban, szakpolitikákban és projektekben megfogalmazott célok meghatározásában és elérésében. A helyi önkormányzatoknak és a társadalmi befogadást célzó projekteket vagy intézkedéseket végrehajtó egyéb szereplőknek gondoskodniuk kell arról, hogy olyan részvételi formákat válasszanak ki és alkalmazzanak, amelyek mellőzik a felületes, jelképes megközelítést. Az érdemi és mélyreható részvétel érdekében időre van szükség ahhoz is, hogy a résztvevők fejleszthessék kommunikációs és egyéb készségeiket.

#### A FRA 2. sz. véleménye

*A helyi önkormányzatoknak és a projektek végrehajtóinak a nem szempontokat is figyelembe kell venniük annak érdekében, hogy azonosíthassák a nők különféle tevékenységekben való részvétele előtt álló esetleges akadályokat, és kidolgozhatják az ezek leküzdését célzó stratégiákat. A megbeszélések és tevékenységek időpontjának és helyszínének kiválasztásakor fontos szem előtt tartani az egyedi körülményeket és a közösségek igényeit is. Annak is érdemes figyelmet szentelni, hogy ezek a megfontolások milyen hatást gyakorolhatnak kimondottan a roma nőkre és gyerekekre, akiket nehezebb elérni, vagy akiknek a részvételi hajlandóságát egyéb problémák is akadályozhatják.*

## A közösségek közti bizalomépítés a siker érdekében

Az érintett szereplők közti bizalom – vagy éppen annak hiánya – hatással van a társadalmi befogadást célzó projektek megvalósítására. A meglévő kapcsolatokra történő építés fontos szerepet játszik a helyi közösségekkel való együttműködésben. Amennyiben a helyi közösségek részéről megvan a bizalom a projektek végrehajtói felé, akkor nagyobb a valószínűsége, hogy részt vesznek a projekttevékenységekben, és hogy nyíltan megosztják a gondolataikat és véleményüket; ennek eredményeképpen az intézkedések is kézzelfoghatóbb és érdemi eredményekhez vezetnek majd. A kutatás eredményei szerint azokban az esetekben, amikor a helyi beavatkozások nem felelnek meg a felmerült igények kielégítésével kapcsolatos elvárásoknak, végső soron az a bizalom elvesztését és a további részvétel iránti motiváció hiányát okozhatja.

A bizalom kiépítése és azon kulcsszerepet játszó helyi támogatók azonosítása, akik bizalmi kapcsolatot ápolnak a közösségekkel egy igencsak nehéz és összetett folyamat. Azon települések esetében, ahol a szakértők a közösség számára ismeretlen kívülállóként vállalnak szerepet, fontos, hogy jelentős mennyiségű időt és erőfeszítést szenteljenek a bizalmi kapcsolatok kialakításának és megszilárdításának. Az olyan településeken, ahol a társadalmi befogadást célzó projekteket közbizalomnak örvendő személyek valósítják meg, és a már meglévő bizalmi kapcsolati hálójukra építik, ott lehetséges az egyes tevékenységek rövidebb időkereteken belül történő megszervezése, és az emberek alaposabb, fokozottabb részvételen alapuló bevonása. A közösség szükségleteire reagáló, kézzelfogható változások előmozdítása, és a romákat, valamint a nem romákat egyaránt érintő problémák átlátható módon történő kezelése szintén elengedhetetlen a bizalom és a részvétel fenntartásához.



Stara Zagora – lozenetzi kerület lakosai egy mintaház ideális lakhatási tervét és alaprajzát tanulmányozzák egy fókuszcsoporthalálkozáson 2016 februárjában (©FRA)

### A FRA 3. sz. véleménye

*A tagállamoknak a nemzeti erőforrásokat és az EU pénzalapokat is mozgósítaniuk kell annak érdekében, hogy a romákkal együttműködő helyi önkormányzatokat és társadalmi szervezeteket támogathassák a helyi szintű igényekre történő konkrét válaszadásban. Támogatniuk kellene a részvételen alapuló megközelítéseket a romákkal való párbeszéd kiépítésében, továbbá fontos a részvételi mechanizmusok helyi szakpolitikákba, valamint stratégiafejlesztésbe történő beépítése is. Ez akkor sikerülhet, ha a már meglévő bizalmi hálózatokra és kapcsolatokra építenek, figyelmet szentelnek a kulcsszerepet játszó támogatók szerepének és a közösségekkel való bizalmi kapcsolat kiépítéséhez szükséges időnek, valamint a nem romákat is bevonják a mindenkit érintő aggodalmakra okot adó kérdésekbe.*

## Átlátható és hozzáférhető kommunikáció az elvárások kezelése érdekében

A helyi szakpolitikák, stratégiák és projektek megfelelő és testreszabott kommunikálása létfontosságú a helyiek elvárásainak kezelése és az integrációs erőfeszítések sikeres végrehajtásának biztosítása szempontjából. Az, ahogyan a helyi közösségekkel ismertetik a projekt céljait, módszereit és korlátait, sok esetben legalább annyira fontos, mint a közölt információk. Gyakran megesik, hogy az egyik fél számára egyértelmű és egyszerű információkat más szereplők eltérően értelmezik. Így az információk (félre)értelmezése gyakran annak tudható be, hogy miként kommunikálják a kulcsfontosságú üzeneteket a közösségen belül és a felé.

A településeken belüli dinamika nagymértékben befolyásolja az átadott üzenetek kommunikálásának módjait és eszközeit. Ezen dinamikák megfelelő megértése alapvető fontosságú, tekintettel arra, hogy a helyi közösségek számos tagja sok esetben korlátozott tapasztalattal és képességekkel rendelkezik a részvételhez. A projektek végrehajtóinak a felelőssége, hogy a közösségeknek a projekteken, befogadást célzó tevékenységekben vagy helyi szakpolitikákban és stratégiákban való szerepvállalásával kapcsolatos minden információt hozzáférhető és érthető módon kommunikáljanak a résztvevők felé. Ez jelentheti a résztvevők anyanyelven történő, közérthető, esetenként egyszerű és zsargonmentes tájékoztatását; emellett pedig fontos gyakran megismételni az üzenetet annak érdekében, hogy mindenki teljes mértékben megérthesse a terveket, valamint hogy milyen tevékenységekre kerül sor, milyen módon és mely körülmények közt. A kutatás továbbá arra is fényt derített, hogy a helyi közösségek társadalmi befogadást célzó erőfeszítéseiben való részvételi motivációjának kiépítése és fenntartása tekintetében a személyes kommunikáció hatékonyabb, mint a közvetett, csoportalapú kommunikációs csatornák, például a hírlevelek, közvetítések és a szórólapok használata.

Az intézkedések végrehajtásának és a döntések meghozatalának módjával kapcsolatos kommunikáció átláthatóbbá tételét célzó intézkedések létfontosságú szerepet játszanak az elvárások megfelelő kezelésében és egy közös felfogás kialakításában. A bizalom elvesztésének elkerülése érdekében a szerepkörökkel és kötelezettségekkel, valamint azok korlátozásaival kapcsolatos kommunikáció során igen körültekintően kell eljárni, ha esetleg nem sikerül megfelelni a projekt és a szakpolitikák eredményeihez fűzött valószerűtlenül magas elvárásoknak.



Megara – a polgármester látogatást tesz a romák lakta környéken egy ülésen, hogy elmagyarázza a kutatás menetét és részvételre buzdítsa az embereket; a tájékoztató tevékenység gyakori volt ezen a környéken (©FRA)

#### A FRA 4. sz. véleménye

A helyi önkormányzatoknak és a projektek végrehajtóinak intézkedéseket kell fogantatniuk annak biztosítása érdekében, hogy a projektekkel és a helyi szakpolitikákkal kapcsolatos információk átláthatók legyenek, és azokat egyértelmű és közérthető módon közöljék. A kommunikációs módszereket körültekintően kell kiválasztani és végrehajtani az elvárások megfelelő kezelése, valamint a helyi lakosság projektekben és más integrációs erőfeszítésekben való részvételének támogatása érdekében.

## A közösségi kapcsolatok figyelemmel kísérése a társadalmi befogadást célzó erőfeszítések hatékonyabb megtervezése érdekében

A kutatás számos olyan érdekes trendre mutatott rá a közösségi kapcsolatok vonatkozásában, amelyek nem csak a részvétellel kapcsolatos döntéseket és

a szerepvállalási technikákat befolyásolják, hanem a helyi intézkedések eredményét és sikerességét is. A roma közösségeken belüli kapcsolatok, a romák és nem romák közötti feszültség, a közösségek és a helyi önkormányzatok közötti hatalmi viszonyok, a helyi önkormányzatok szerepe és hajlandósága, valamint a különböző szereplők közötti egyéb helyi szintű dinamikák mind hatással vannak a projektek eredményeire, valamint a helyi beavatkozást célzó intézkedések és stratégiák megtervezésének és végrehajtásának módjára. A kutatási tapasztalatok arra is rávilágítanak, hogy a kulcsszerepet játszó támogatóknak, közvetítő személyeknek és a társadalmi szervezeteknek is fontos szerep jut a helyi intézkedések elősegítésében.

Szerepkörükből vagy személyiségükből adódóan a helyi közösségek kulcsszerepet játszó támogatói jelentős hatást gyakorolnak a helyi tevékenységek végrehajtására és sikerére. Elvitathatatlan szerepük van az egyének részvételre való ösztönzésében, valamint abban, hogy bizalmat ébresszenek a projektek végrehajtói és a projekttevékenységek iránt, illetve hogy fokozzák a projektek hitelességét. Amikor a projektekben figyelembe veszik az ilyen kulcsszerepet játszó támogatókat, akkor lehetőségük nyílik arra, hogy kapcsolatba lépjenek a közösség többi tagjával, és rábírják őket a helyi tevékenységekben és projektekben való részvételre.



Bologna – a helyi szintűk és a romák megvitatják a társadalmi befogadás fő kihívásaival, valamint a közösségi szövegek és közvetítők hiányával kapcsolatos nézeteiket (© FRA)

Az emberek szerepvállalásra ösztönzésének számos módja van. Az érintett helyi közösségeket úgy próbálják meg szerepvállalásra ösztönözni a kutatáson keresztül, hogy feltárják szükségleteiket,

tájékoztatják őket jogaikról és azok érvényesítéséről, valamint támogatják őket a változások előmozdításában. Ha az emberek lehetőséget kapnak arra, hogy a helyi önkormányzatokkal párbeszédet folytatva hangot adjanak a véleményüknek, akkor azzal jobb esélyeket teremtenek maguknak ahhoz, hogy harcoljanak a jogaikért, így ez nagyobb fokú egyenjogúsághoz is vezethet. A helyi önkormányzatok ezáltal megtanulják, hogyan figyeljenek oda polgáraik igényeire és véleményére, a helyi lakosok pedig elsajátítják, hogyan fogalmazzanak meg életszerűbb elvárásokat. Ennél is fontosabb, hogy a kutatás szerint az egyéni szerepvállalás támogatásával véget vethetünk annak, hogy sztereotip módon az örökös áldozat képében tüntessék fel a romákat, és bátoríthatjuk őket arra, hogy egyenlő részesedést követeljenek maguknak a társadalmi fejlődés és előrehaladás terén. Különösen a roma nők és fiatalok szerepvállalásának megerősítésére összpontosító erőfeszítések bizonyultak kulcsfontosságúnak a projektek sikerességében több településen is.

#### A FRA 5. sz. véleménye

*A tagállamoknak és a helyi önkormányzatoknak támogatniuk kellene a projektek végrehajtóit a helyi viszonyok, valamint a közösségen belüli dinamikák és erőviszonyok feltérképezésében a projektek megtervezését és megvalósítását megelőzően. Fontos, hogy a helyi önkormányzatok megtalálják a „kulcsszerepet játszó támogatókat”, és bevonják őket a közösségek megszólításába, ezzel is növelve a helyi szintű társadalmi befogadást célzó erőfeszítések hitelességét. A helyi önkormányzatoknak lehetőséget kell teremteniük arra is, hogy mindenki hangot adhasson a véleményének, és különösen arra, hogy célzott erőfeszítésekkel támogathassák a roma nők és fiatalok szerepvállalását.*

## A részvételen alapuló megközelítés és a rugalmasság beépítése a finanszírozási mechanizmusokba és a projekttervezésbe

A kutatás értékes információkkal szolgál arra vonatkozóan, hogy miként lehet jobban megtervezni, végrehajtani és nyomon követni a helyi integrációs intézkedéseket, valamint hogy miként lehet kijelölni az elkerülendő problémákat és szempontokat. Számos olyan ismerettel gazdagodtunk, amelyek javíthatják a helyi költségvetésből, az állami

elkülönített forrásokból, az európai strukturális és beruházási alapoktól (ESB-alapok) vagy más finanszírozási forrásokból származó pénzeszközök felhasználását. A részvételen alapuló megközelítés különösen fontos, amikor olyan településeken valószínűsítjük meg a projekteket, ahol a korábbi kezdeményezések nem jutottak el a polgárokhoz helyi szinten, és nem támogatták a romákat, továbbá ahol a közösségeknek sorozatos csalódásokkal kellett szembenézniük a múltban. A kutatás szerint a kisebb léptékű, közösségi alapú tevékenységek, például a jogokkal és a kulturális párbeszédrel kapcsolatos tudatosság növelése, a roma és nem roma polgárokat egyaránt célzó beavatkozások, valamint a rugalmasabb keretek és a hosszabb határidők érdemi eredményekhez vezethetnek, és helyi szinten hozhatnak változást a romák helyzetében. A romák, valamint a marginalizált és kiszolgáltatott helyzetben lévő közösségek társadalmi befogadást célzó projektek tágabb – nem körülhatárolt – kontextusában kidolgozott helyi intézkedések fontos szerepet játszanak a hosszú távú, fenntartható eredmények biztosításában. A projektek sikeresebbek, ha a közösségeken belüli és a köztük levő társadalmi szövetet megerősítő, bizalomra és összetartásra épülő már meglévő kapcsolatokra alapozzák őket.

A kutatás azt is kiemeli, hogy a közösségi szinten végrehajtott projektek és integrációs intézkedések esetében nem mindig áll rendelkezésre elegendő idő a részvételi folyamatok, a bizalomépítés, a résztvevők képzésének és kapacitásfejlesztésének, valamint a nyomon követés és az értékelés biztosításához. Emellett a tevékenységek központi célkitűzéseinek és irányának korrigálásához szükséges rugalmasság is hiányzik. Ha több időt és rugalmasságot biztosítunk az olyan, részvételen alapuló megközelítésekhez és ciklikus folyamatokhoz, amelyek lehetőséget adnak a projektek módosítására és kiigazítására, azzal elősegíthetjük a hosszabb távú, érdemi eredmények elérését.

A jelenlegi finanszírozási mechanizmusok többnyire szintén a számszerűsíthető teljesítményre és eredményekre összpontosítanak a projektek sikerességének meghatározásában, valamint az adományozók és a finanszírozási mechanizmusok tekintetében való elszámoltathatóság fenntartásában. Mindazonáltal az érdemi eredmények nem mindegyike mérhető mennyiségi mutatókkal. Nehéz tetten érni a részvételen alapuló folyamatok jelentősebb és olyan, kevésbé látványos hatásait, mint például az érintettek szerepvállalásának támogatása vagy a közösségek társadalmi szövetének megváltoztatása, továbbá ezen eredmények számbavétele általában kimarad a projektek kiértékeléséből. A részvételen alapuló megközelítés alkalmazásának értéke elveszhet, ha nincs feltüntetve a hivatalos projektbeszámoló mechanizmusokban.





Pavlikeni – a helyi intézkedés középpontjában az oktatási kezdeményezések, többek között a koragyermekkorai nevelésben való részvétel támogatása álltak (©FRA)

#### A FRA 6. sz. véleménye

*A tagállamoknak és a helyi önkormányzatoknak biztosítaniuk kell a kapcsolatot a helyi szintű projektek és a szélesebb körű nemzeti, regionális és helyi integrációs szakpolitikák és stratégiák között a hosszú távú, fenntartható eredmények biztosítása érdekében.*

*A tagállamoknak és a helyi önkormányzatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a közösségi szinten végrehajtott projektek és integrációs intézkedések elegendő időt biztosítsanak a részvétel, a bizalom-építés, a résztvevők képzésének és kapacitásépítésének, valamint a nyomon követés és értékelés folyamataihoz. Támogatniuk kellene továbbá az olyan, részvételen alapuló projekteket is, amelyek a mennyiségi eredményismertetést ötvözik a szerepvállalás és részvétel holisztikusabb felfogásával. Amennyiben a hangsúly az elvárt teljesítményről és eredményekről áthelyeződne a végrehajtás folyamatára, azzal érdemi változásokat idézhetnénk elő azon emberek életében, akiknek a megsegítésére ezek a projektek és intézkedések hivatottak.*



Ez a jelentés bemutatja az EU Alapjogi Ügynökségének a romák társadalmi befogadását célzó helyi szerepvállalással kapcsolatos projektje során megfogalmazott főbb meglátásokat, amely azt vizsgálja, hogyan lehet a legjobban bevonni a romákat a helyi szintű integrációs erőfeszítésekbe. A helyi önkormányzatokat és lakosokat – különösen a romákat – egybegyűjtve azt tanulmányozta, hogy mely megközelítések működnek, melyek nem, és melyek az ezek mögött rejlő okok. A kutatás által érintett 11 tagállam 21 települése mind különféle helyi kontextusokat, igényeket és kihívásokat tartogatott. Összességében azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy az erőforrásokat jobban ki kell használni ahhoz, hogy a romák életében az EU egész területén tényleges javulás következzen be.

Ez a jelentés ismerteti a kutatás során levont főbb tanulságokat, és lehetőséget biztosít a helyi szintű integrációs erőfeszítések megtervezésének, végrehajtásának és nyomon követésének továbbfejlesztésére – mindezt a társadalom peremén élő romák és mások megsegítésének céljából.

## További információk:

Az FRA teljes jelentését, amelynek a címe „A romákkal való együttműködés: a helyi közösségek részvétele és szerepvállalásuk támogatása”, itt tekintheti meg: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/empowering-roma>.

A projekttel kapcsolatos további információkat, beleértve a települési esettanulmányokat angolul és más nemzeti nyelveken, továbbá az egyes résztvevő települések videóit, valamint egyéb anyagokat a projekt weboldalán talál: <http://fra.europa.eu/en/project/2015/local-engagement-roma-inclusion-leri-multi-annual-roma-programme>.

Lásd még az FRA kapcsolódó kiadványait:

- FRA (2018), *Transition from education to employment of young Roma in nine EU Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal (elérhető angol nyelven)
- FRA (2018), *Anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*, Luxembourg, Kiadóhivatal (elérhető angol nyelven)
- FRA (2016), *Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről (EU-MIDIS II) Romák – Válogatott eredmények*, Luxembourg, Kiadóhivatal (elérhető 22 nyelven)

Az FRA romák jogaival kapcsolatos tevékenységeinek áttekintését itt találja: <http://fra.europa.eu/en/theme/roma>.



## FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria  
T +43 158030-0 – F +43 158030-699  
[fra.europa.eu](http://fra.europa.eu) – [info@fra.europa.eu](mailto:info@fra.europa.eu)  
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)  
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)  
[twitter.com/EURightsAgency](https://twitter.com/EURightsAgency)

Fényképek (borító és a dokumentum belseje, balról jobbra):  
© FRA-LERI\_Stara\_Zagora; FRA-LERI\_Hrabusice; FRA-LERI\_Sokolov.

Azoknak a fényképeknek vagy más anyagoknak bármilyen felhasználására vagy sokszorosítására, amelyek nem FRA szerzői jogi védelem alatt állnak, közvetlenül a szerzői jogok jogosultjaitól kell engedélyt kérni.

Print: ISBN 978-92-9474-473-9, doi:10.2811/22844  
PDF: ISBN 978-92-9474-469-2, doi:10.2811/806358